Chloe Dalton

VZGAJANJE ZAJČICE

Spomini

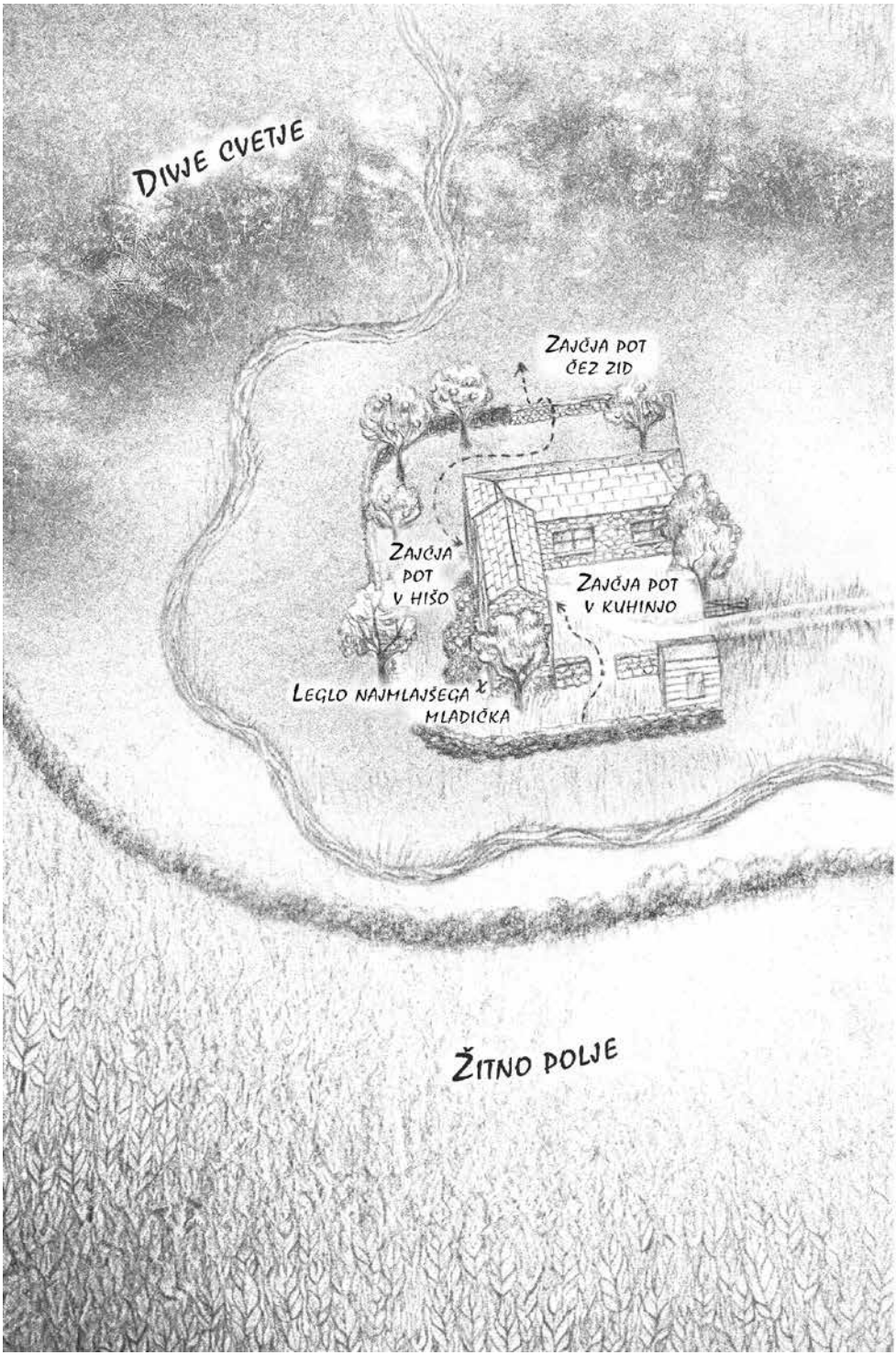
DIVJE CVETJE
ZAJČJA POT ČEZ ZID
ZAJČJA POT V HIŠO
ZAJČJA POT V KUHINJO
LEGLO NAJMLAJŠEGA MLADIČKA
ŽITNO POLJE

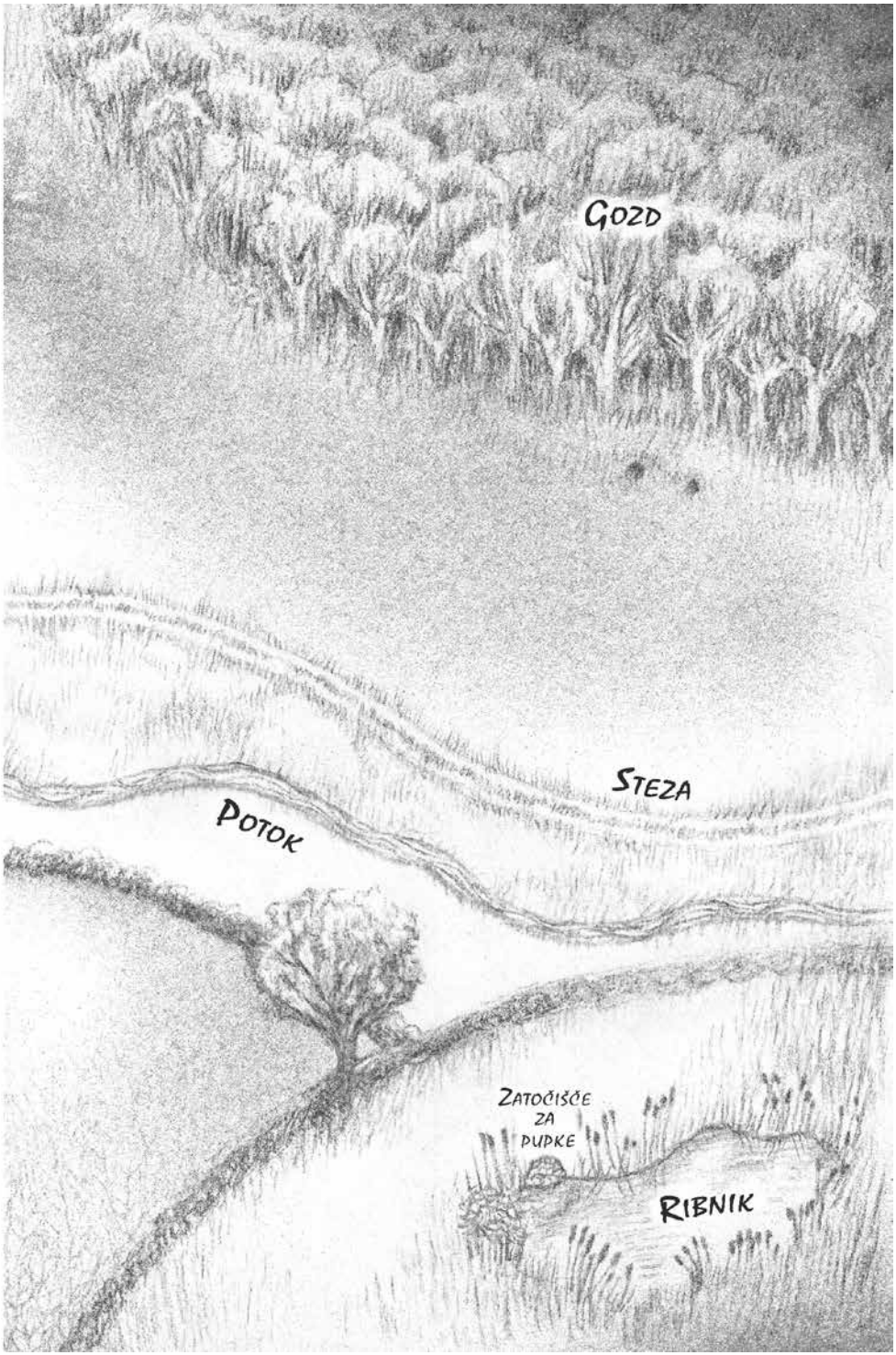
GOZD
STEZA
POTOK
ZATOČIŠČE
ZA
DUPKE
RIBNIK

Chloe Dalton

VZGAJANJE ZAJČICE

Spomini

UMco
25 let

Ljubljana 2026

Chloe Dalton

VZGAJANJE ZAJČICE
Spomini

RAISING HARE

Copyright © Chloe Dalton, 2024
Illustrations copyright © Denise Nestor, 2024
Map copyright © Jamie Whyte, 2024
Afterword copyright © Chloe Dalton, 2025

This edition is published by arrangement with Peters, Fraser & Dunlop Ltd through Andrew Nurnberg Associates Prague s.r.o. /
Ta izdaja je izšla po dogovoru z družbo Peters, Fraser & Dunlop Ltd prek agencije Andrew Nurnberg Associates Prague s.r.o.

© za Slovenijo UMco, 2026. Vse pravice pridržane.

Prevod: Anja Bakan

Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Odkrito
Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Knjigo uredila: Renate Rugelj
Korektura: Žiga Rugelj
Ilustracije in slika na naslovnici: Denise Nestor; Freepik
Zemljevid: Jamie Whyte
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Tisk: Camera, d. o. o.
Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2026

Knjižno delo je izšlo v okviru knjižnega programa, ki ga v letu 2026 sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, vštevši fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.111-94

DALTON, Chloe
Vzgajanje zajčice : spomini / Chloe Dalton ; [prevod Anja Bakan] ; ilustracije Denise Nestor ; zemljevid Jamie Whyte]. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2026. - (Zbirka Odkrito)

Prevod dela: Raising hare

ISBN 978-961-7225-61-7
COBISS.SI-ID 273980931

UMco, d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/ 520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

Moji družini in prijateljem

»Med zajci so nekateri hitrejši in močnejši kot drugi,
tako kot pri ljudeh in drugih zvereh.«

– Edward Norwiški, Učitelj lova

»Senca in sonce, takšna so tudi naša življenja,
pa vendar pomisli, kako veliko je sonce
in kako majhna je senca.«

– Zapis na sončni uri

Kazalo

Prolog 13

PRVI DEL

1. Zimski mladiček 19
2. Vez 35
3. Enomesečni zajček 55
4. Brez imena 67
5. Majski dnevi: čarovniški zajec 81
6. Neodvisnost 95
7. Štirimesečni zajec: življenjski prostor 111
8. Avgust: lahkih nog naokrog 129

DRUGI DEL

9.	Nič več mladič	147
10.	Popolno zaupanje	165
11.	Dveletnica: čudež	179
12.	Zajčje občestvo	191
13.	Kot strela z jasnega	207
14.	Krvava žetev	219
15.	Skrivne poti	235

Spremna beseda avtorice	253
Izbrana literatura	269
Zahvale	275

Prolog

Januar je bil pasje mrzel. Temperatura se je pogosto spustila na minus pet stopinj Celzija. Za novo leto je začelo snežiti in do sredine februarja, ko so se med bežno odjugo skozi premočeno prst prerinili zvončki, tako rekoč ni prenehalo. Že čez par dni jih je znova prekrila snežna odeja. Drevesa so bila ovita v belo ivje in v živih mejah so kot pomrznjene klobke visele ledene pajkove mreže. V medli svetlobi je na vrtni ograji zamišljena kot duh čepela samotna postovka. Sloke lisice so bile na obhodu

po pokrajini in se, od lakote še toliko drznejše, hulile po grapah in goščavi. Prgišče okrvavljenega, zlepljenega puha je bilo vse, kar je ostalo od tolstega grivarja, kot da bi kdo na tla stresel vrečo perja. Zbegani fazani, katerih repno perje je bilo težko od zaskorjenega snega, so prečkali polja, jo počasi mahali čez ledeno pokrajino in puščali za seboj sledi, podobne glavam puščic, ki kažejo v vse smeri, vodile pa so v daljavo in tam izginile.

V tistih ledeno mrzlih tednih je po poljih skakljala zajklja, katere gibanje je bilo upočasnjeno zaradi novega življenja, ki je rastlo v njej. Ko se je nizko zimsko sonce prilepilo na obzorje, se je pritajila k tlom, kjer je le našla kakšno zavetje, da se zateče na varno pred ostrim vetrom in sestradanim pogledom plenilcev. Ponoči je s prednjimi tacami grebla po snegu, da je razkrila travne poganjke in koruzno strnišče, ali pa je v živih mejah grizljala golo lubje, pičle vire energije, da bi se ubranila pred mrazom in svojemu bodočemu mladiču vseh dvainštirideset dni in noči do kotitve ponudila vse potrebno.

Neke februarske noči si je zajklja naredila gnezdo pod travnim previsom na robu polja. Tam je v mesečini neslišno povrgla mladička, temnega kot tista noč, le na čelu je imel bel madež v obliki zvezde. Do čistega ga je polizala, ga nato nahranila in ga varovala s svojim telesom, dokler ni ugotovil, čemu ima okončine, nato

pa ga je z gobčkom tesnobna potisnila iz kotišča v novo skrivališče v nekakšnem prijetnem šotoru iz šopov goste negibne trave okrog in okrog zajčka.

Potem ko je bila zajklja zadovoljna s skrivališčem, se je vrnila po svojih sledeh, jih s tacami zabrisala in hitela, da prehiti jutranjo zarjo, ki se je svetlikala na obzorju. Gibala se je z elegantnimi, lahkotnimi skoki, kot da noče potacati niti ene travne bilke. Takoj ko je končala, jo je na močnih zadnjih tacah silovito ucvrla proč in se naglo oddaljila od podmladka. Ker ni imela brloga, kamor bi skrila svojega zajčka, je bilo najpametneje, da ga pusti tam, čez dan pa odvrača plenilce in se v varnem zavetju teme zopet vrne.

V naslednjih nekaj urah je zima popustila in razklenila kremplje. Močvirnata tla je močil taljen sneg. Ljudje so se veseli znova pojavljali zunaj. Drobni zajček z belo zvezdo na čelu, ki se je skrival v travnatem gnezdu, se je pritajil k tlom, in ko je napeto zastrigel z ušesi, je prestregel oddaljene glasove, ki jih je nosil veter in ki so se čedalje bolj približevali, poleg njih pa še nekaj: čofotajoče tace, sopenje in ostri vonj bližajočega se psa, ki je tekel proti zajčkovemu skrivališču in pokrajino zapolnil s strašljivim, vzhičenim laježem.

Prvi del

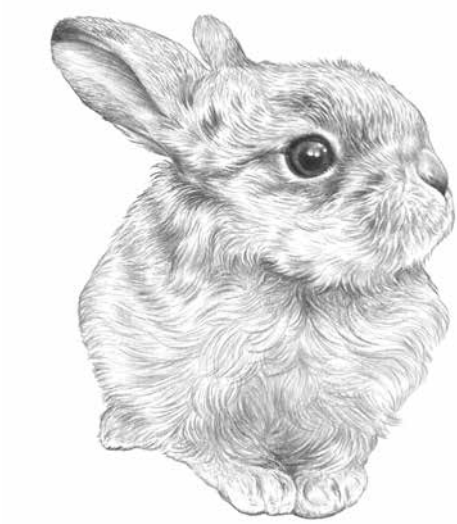

1 Zimski mladiček

»Sibirci dajejo zajcem ime po obdobju, v katerem se skotijo: *nastovik* (skoten marca, ko sneg prekriva skorja), *letnik* (skoten poleti), *listopadnik* (skoten jeseni, ko z dreves odpada listje).«
– A. A. Čerkasov, *Zapiski vzhodnosibirskega lovca*, 1865

Ko sem stala pri zadnjih vratih in se pripravljala na daljši sprehod, sem zaslišala pasji lajež, takoj zatem pa moškega, ki je nekaj vpil. Nataknila sem škornje in čez peščeno dvorišče zakorakala do lesene ograde, da vidim, čemu

tak vik in krik. Noben pes ni imel kaj početi tod naokoli. Kmečko poslopje, kjer sem prebivala, je stalo na samem sredi neskončnih obdelovalnih površin, zamejenih s potoki in živimi mejami ter posutih z manjšimi drevesnimi sestoji. Odraščala sem ob zgodbah o krivolovcih, ki lomijo ključavnice in na silo odpirajo ograde, zato da pridejo na kmetovo posest in v njegove gozdove, tam pa lovijo srnjad ali kunce ter nad zajce spuščajo pse. Situacija je lahko tudi bolj benigna, recimo pes, ki med sprehodom uide lastniku, ker se požene za kuncem ali ker ga enostavno premami vsa ta prostranost, pri tem pa mimogrede splaši ovce ali ptice, ki tukaj gnezdijo. Enkrat lani je na moje dvorišče čez škarpo skočil razigran, od lova zasopel pes, tjavendan poskakoval in igrivo opletal z repom, nato pa skočil nazaj čez in jo ucvrl. Toda takih peripetij ni bilo veliko in zato sem bila radovedna, kaj se dogaja.

Naslonila sem se na leso in s pogledom preletela polje, ki se je rahlo vzpenjalo in se za obzorjem znova spuščalo. Nebo je bilo svinčene barve. S pogledom sem se sprehodila čez žive meje, čez morje goličavega strniščа in preostalih zaplat počasi kopnečega snega vse do temnega obrisa najbližjega gozda. Psa, ki je moral tekati tu naokoli, ni bilo več na spregled. Leden veter mi je zarezoval v lica. Beli oblački sape so mi v hipu izginjali

izpred ust. Iz žepa sem izbrskala rokavice, se tesneje zavila v bundo in krenila na sprehod.

Pot, po kateri sem se odpravila, je bila krajša, neasfaltirana steza vzdolž koruznega polja, ki je vodila do ozkega makadama, obraslega z robidnicami in biserni-kom. Makadamska pot, dva pasova zbite prsti, je bila dovolj utrjena, da se je dalo tu peljati z avtom, le da je bila polna lukenj in luž. Globoko zatopljena v misli sem se vzpela na greben in se začela spuščati po rahlem pobočju proti cesti, takrat pa me je presenetilo bitjece na travnatem pasu sredi makadama. Obstala sem kot vkopana. *Zajček.* Čeprav še nikdar nisem videla tako majhnega, se mi je beseda sama izpisala pred očmi.

Živalca, velika komaj za mojo dlan, je z odprtimi očmi in kratkimi, svilnatimi uhlji tik ob glavi ležala na trebuščku. Zajčkova gosta dlaka je bila temno rjave barve in je neenakomerno odganjala v puhastih šopih vzdolž hrbtenice. Daljša, svetla varovalna dlaka in štrleče brčice so se lesketale v bledem soncu in mu tako okrog zadnjega dela in gobčka ustvarjale sijoč obstret. Ker je čepel na goli prsti in suhi travi, se niti ni dobro videlo, kje se konča dlaka in začnejo tla. Tako zelo se je zlil z ubito mrtvo pokrajino, da bi ga, če se mu ne bi rebra tako sunkovito dvigala in spuščala, pomotoma zamenjala za kamen. Prednji tački, obrasli z dlako v barvi kosti,

je stiskal skupaj, kakor da mu je tako udobneje. Okrog ogleno črnih oči mu je odganjal gost, neenakomeren pas smetanasto bele dlake. Visoko na čelu je imel vpadljivo belo liso, ki je bodla v oči kot raztreščena kaplja stenske barve. Ko sem mu stopila v vidno polje, se ni zganil, pač pa je popolnoma negiben preučeval tla pred seboj. *Zajček*.

Zevajoča ustja kunčjih brlogov pod drevesi in brežinami ter pobliski belih cofkov na zadnjicah njihovih prebivalcev so bili pogosti prizori mojega otroštva. Zajci pa so bili redki in skrivnostni, videti jih je bilo le kdaj pa kdaj, med begom. Da sem torej sploh naletela na zajčjega mladiča, kaj šele takole na odprtem, je bilo skrajno presenetljivo. Najverjetnejša razlaga, zakaj je tako izpostavljen, je bila najbrž ta, da ga je lovil, lahko da celo zagrabil in izpustil tisti pes, ki sem ga slišala, torej se je očitno izgubil.

Razmišljala sem, kakšne možnosti so mi na razpolago. Zajčka lahko pustim, kjer je, in upam, da bo sam našel nazaj v zavetje oziroma k materi, preden ga dobi kak plenilec ali preden konča pod kolesi avtomobila. Lahko bi ga pobrala in ga prestavila v visoko travo, pri čemer – vsaj po mojem – tvegam, da ga mati ne bo našla, ker so ga pregnali ali odnesli daleč od prvotnega skrivališča, lahko pa da ga bo celo zavrnila.

Kot otrok sem oboževala sezono kotitve jagnjet in veliko časa preživljala na bližnji kmetiji. Videla sem, kako zna ovca med čredo jagnjet zgolj po vonju najti svojega mladiča. Vsakega drugega, ki se ji približa ali celo poskusi sesati njeno mleko, odločno odrine. Spomnim se, da sem opazovala kmeta, ki je prepričal ovco, katere mladič je poginil, da je nahranila osirotelo jagnje neke druge ovce, tako da ga je zavil v neustrojeno kožo njenega poginulega mladiča. Nadomestna mati sprejme tuje jagnje samo v primeru, da ima dovolj močan vonj po njenem mladiču. Če bi torej zajčka vzela v naročje in bi se moj vonj prenesel nanj, četudi bi ga prestavila le za nekaj metrov, bi mu s tem mogoče naredila medvedjo uslugo.

Zdelo se je nemogoče, da bi mogla nebogljena živalca pred menoj preživeti sama v pokrajini, kjer mrgoli nevarnosti, recimo lisic in ujed, ki sem jih pogosto videvala lebdeti tik nad tlemi, zapreti krila in strmoglaviti nad plen. Zajček ni bil čisto nič zavarovan pred temi kopenskimi ali zračnimi plenilci. Kljub vsemu sem vedela, da mu lahko človek s svojim posredovanjem povzroči več škode kot koristi, zato sem sklenila, da ga bo bolje pustiti, pa naj narava ubere svojo pot. Zajčka bom pustila, kjer sem ga našla, in upala, da jo bo takoj, ko odidem, ucvrl v visoko travo, nazaj k materi. Preštela

sem stebričke na ograji, da si bom zapomnila, kje sem ga videla, in krenila naprej.

Ko sem se štiri ure pozneje vračala, sem na zajčka tako rekoč že pozabila. A bil je tam, sredi makadamske ceste, točno tam, kjer sem ga pustila. Popolnoma nebogljen je ležal na odprtem, pod nebom, kjer so se spreletavale kanje in žalobno vreščale kot izgubljene duše. Zastala sem, pomislila, da je do mraka še par ur. Zdelo se mi je čudno, da zajklja ni prišla po svojega mladiča, o čemer sem bila dotlej prepričana. V obzir sem vzela možnost, da je tisti pes poškodoval zajčka ali da je njegova mama poginila. Skratka, zajček se ni premaknil z makadama, in dlje ko je ležal na odprtem, večje so bile možnosti, da ga kaj povozi ali napade in požre.

Še vedno negotova, kaj bi bilo najbolj prav, sem sledila notranjemu čutu in sklenila, da zajčka do teme vzamem domov, nato pa ga bom nesla nazaj sem, kjer sem ga našla. Da se ga ne bi neposredno dotaknila, sem zajela par pesti odmrle trave ob poti. Počepnila sem in napol pričakovala, da bo bliskovito pobegnil. Niti trznil ni. Vzela sem ga med dlani, ga, obdanega s travo, previdno vzela v naročje in ga odnesla do nekaj sto metrov oddaljenega doma.

Doma sem ga previdno odložila na kuhinjski pult, da si ga natančno ogledam, če je ranjen, in ga na rahlo

ovila v novo rumeno krpo za prah, da se ne bi dotikala njegovega krzna. Na srečo nisem nikjer opazila nobene krvi ali rane. Zajček se je dvignil na tresoče se prednje tačke, dolge za komaj polovico mojega mezinca in tanke kot svinčnik, se negotovo usedel na zadnje in zamežikal, nosnice pa so mu plale, kot da ovohava novo okolje. V hiši, polni predmetov, namenjenih človeku, je bil videti še manjši kot zunaj na makadamu. Ni pa dajal vtisa, da ga je strah, in mi sploh ni poskusil zbežati. Njegova usta so bila kot drobcena sajasta črtica na spodnji polovici zaobljene glavice, v kotičkih rahlo ukrivljena navzdol, kot da je zajček že zdaj rahlo razočaran nad življenjem. Ebenovinasto črne oči so imele kot pri mnogih novorojenih bitjih rahlo mlečnat, vijoličast lesk. Brčice so bile kratke in toge, zadnje tace upognjene pod ostrim kotom, šapice pa dolge skoraj za pol trupa.

Telefonirala sem domačinu, naravovarstveniku, nekdanjemu lovskemu čuvaju, mu pojasnila, kaj se je zgodilo, in ga prosila za nasvet. Kar takoj mi je razblinil sleherno utvaro, da lahko zajčka še vrnem na polje. Tudi če bi mi nekako uspelo najti mamo zajkljo, je dejal, bi mladička zavrnila, ker ima vsem mojim ukrepom navkljub vonj po človeku. Poleg tega, je dodal, se že desetletja ukvarja z živo naravo, pa še ni slišal, da bi komu uspelo vzrediti divjega zajčjega mladiča. »Raje se kar

sprijaznite, da bo verjetno poginil od lakote ali šoka,« je rekel sicer prijazno, a brez ovinkarjenja. »Poznam ljudi, ki jim je to uspelo z jazbeci in lisicami, zajce pa je nemogoče udomačiti.«

Bila sem v zadregi in tudi v skrbeh. Zajčka sem želela navsezadnje le obvarovati, ne udomačiti, a vse je kazalo, da sem se strahotno uštela. Mlado živalco sem – morda po nepotrebnem – vzela iz naravnega okolja, ne da bi razmislila, ali lahko poskrbim zanjo in kako, in zato bo najbrž zdaj poginila. Pri srcu me je stisnilo.

Odraščala sem v tujini s starši, ki so delali čez lužo, in s tremi sorojenci. V Anglijo smo se vračali med počitnicami, obiskovali smo sorodnike in poletja sem v otroštvu preživljala na našem podeželskem posestvu. Moja mama je imela neverjeten čut za živali in spomni se cele vrste ježev in majhnih kavk in tudi ščinkavcev, ki jih je rešila iz vranjih kljunov ter jih negovala, dokler niso na moje silno navdušenje okrevali. To so bili zame krasni časi, a potem ko sem končala srednjo šolo in potlej fakulteto, sem se usmerila proti Londonu in širnemu svetu.

Leta, ki so sledila, so me vse bolj odnašala stran od podeželja. Življenje in njegovo utripajoče srce sta me čakala v velemestu, kjer me je posrkal svet domače in zunanje politike in kjer sem delala kot svetovalka.

Razvijala sem zamisli in strategije za javne osebe, jim pomagala misli pretakati v besede, jim v krizi stala ob strani v »vojnih sobah« ter sodelovala z ekipo enako zagnanih ljudi. Antoine de Saint-Exupéry, avtor *Malega princa*, je zapisal, da »pravo tovarištvo živi le v enotnosti na isti vrvi, med vzponom proti istemu vrhu«, kar bi bil zlahka tudi opis enovitosti uma, ki je gnala mene in sodelavce. Včasih smo se šalili, da bi v nekih drugih časih, med vstajo ali revolucijo, kot zadnji padli mi, pod ploho krogel v voditeljevem bunkerju.

Če sem bila od česa odvisna, sem bila od adrenalina, ko se je bilo treba hipoma odzvati na dogodke in krize, ter od potovanj, pogosto napovedanih le nekaj ur prej. Fiksnim dogovorom sem se izogibala, ker bi bila zaradi njih ob fleksibilnost, da enostavno vzamem torbo in grem, zamujeno med prazniki in družinskimi srečanji pa so mi po mojem mnenju odtehtala nova, neponovljiva izkustva in utrinki iz delov sveta, ki jih sicer ne bi nikdar videla: prizori iz Bamaka, Bagdada, Kabula, Alžira, Damaska, Ulan Batorja, Talina, Sarajeva in Siem Reapa. Delo čez vikend in med prazniki mi je prešlo v kri. V takih razmerah bi bilo kruto posvojiti žival, pa tudi moja miselnost takrat ni bila prava. Ukvarjala sem se z mednarodnimi krizami, kjer se je vse vrtelo okrog ljudi, tako da o živalih tako rekoč nisem razmišljala.

Čas sem preživljala v pisarnah, na sestankih in letališčih. Zase takrat ne bi rekla, da sem praktična oseba. Za žival sem nazadnje skrbela pri osmih letih, in sicer sem imela belega miška Napoleona, kar pa se je slabo končalo, ko je nekega dne, medtem ko sem bila v šoli, naša mačka prevrnila in odprla njegovo kletko, posledice pa so bile precej predvidljive.

Ko so me centrifugalne sile pandemije izvrgle na domače podeželje, kjer sem obtičala, sta se olajšanje in zavedanje, kakšno srečo imam, v meni borila z globokim nemirom in tesnobo glede prihodnosti. S težavo sem se privajala spremembi življenjskega tempa. Ko smo zaprli pisarne, je šla z menoj tudi sodelavka in prijateljica. Držali sva se strogega delovnega ritma in nenehno načrtovali povratek v mesto. V nobenem od scenarijev, ki sva jih predebatirali ali ki sem si jih zamislila zase, ni bilo mesta za zajčjega mladička. Pred nekaj dnevi sem se na samotnem sprehodu usedla na skalo ob potoku oziroma bolj potočku, kjer so mi škornji cmokali v blatu in so bila gola drevesa nad menoj še nekoliko turobnejša od mojih misli, ter se smilila sama sebi, ker se je tudi moje življenje tako upočasnilo, da komaj še kaplja naprej. In zdaj sem – presenetljivo – stala nad divjo živaljo, o kateri sem se morala še poučiti, kako jo nahraniti in ohraniti pri življenju.